

Mgr. Ondřej Krátký:

BLÍZKOVÝCHODNÍ INTERNACIONÁLA: SPOLEČENSKÁ AKTIVIZACE ÍRÁNSKÉ ŠÍY. ODRAZ TOHOTO PROCESU V IRÁKU, SÝRII A LIBANONU

Oponentský posudek disertační práce

Předkládaná disertace představuje podstatně přepracovanou verzi práce, kterou Mgr. Krátký neúspěšně obhajoval před rokem. Již tehdy oba oponentské posudky zdůrazňovaly význam tématu i kvalitu koncepce a autorovu rozsáhlou erudici a dobrou orientaci v rozsáhlé, spleťtité a velmi náročné problematice, jež se v práci projevují. Oba posudky však shodně ukázaly také na slabiny práce, na prohřešky věcné i formální. Rád konstatuji, že autor prakticky všechny uváděné nedostatky odstranil a navíc práci zřetelně zkvalitnil některými novými zjištěními, hlubší reflexí a přesnějšími formulacemi. K rozšíření heuristické báze o další relevantní literaturu využil letos v březnu i studijní pobyt v důležitém arabistickém centru - na Universitě Saint Joseph v Bejrútu. V úvodu k překládané verzi se zmiňuje také o tom, jak k ucelování a prohlubování přehledu o aktuálním tématu, jakým je aktivizace šíitského islámu ve zkoumaných zemích, využíval i řízené rozhovory s místními informátory. Disertace je tak ve svém celku skutečně hodnotným výstupem jak po stránce informací, tak i hodnotových soudů.

Oceňuji pozornost, jakou autor věnuje přesnému vymezení používaných politologických i islamologických termínů a pojmů. Má dobrý přehled po ideologickém slovníku početných šíitských myslitelů, jimiž se zabývá, i západních autorů (případně íránských autorů z exilu, písících anglicky), z jejichž monografií a odborných studií čerpá. Přitom uplatňuje vlastní názor a kritický přístup k vyslovovaným idejím; často jej výstižně formuluje a konfrontuje s cizími názory v poznámkách pod čarou (např. k Šariátímu s. 35, k Chomejnímu s. 75 aj.; také ke studiím Sindawího aj.). V tomto kontextu působí zajímavě a podnětně také přemýšlení o oprávněnosti termínu „export revoluce“ (s. 38-39).

Téma aktivizace šíy a íránského vlivu ve vybraných zemích je předmětem podrobného, k tématu soustředěného historického výkladu a politologické, zčásti též religionistické analýzy v kapitolách III (Írán), IV (Irák), V (Sýrie) a VI (Libanon). Ve výchozích výkladech o duchovních proudech v íránském šíitském prostředí oceňuji přesné rozlišování a kontextuální chápání převažujícího kvietismu Borúdžerdího, umírněného reformátora Šariátmadarího a další plejády osobností účastnících se ideových diskusí v Íránu nebo v dalších, souvisejících šíitských společenstvích. Novelizace ústavy a nástup II. republiky po smrti Chomejního (od

roku 1989) představují do určité míry samostatné téma, které nikterak nenarušuje konzistentci výkladu a závěrů O. Krátkého. Ve výkladech o Íránu vidím jen určitou nepřesnost v tom, jak jsou uváděna jména obou posledních šáhů; od roku 1925 vládl Rezá Šáh Pahlaví, od roku 1941 pak jeho syn Mohammad Rezá Pahlaví. Autor to samozřejmě ví, ale způsob, jak o nich píše, může mást (s. 24, 55-59).

Kapitoly o Iráku jsou bohatě informativní, kvalitně zhodnocené oproti dřívější verzi práce. Závěry o možnostech dalšího vývoje šíy v Iráku pokládám za výstižné. Způsob, jak autor vysvětluje rozdíly politických možností a způsobů projevu šíitských ambicí v Íránu a v Iráku a také rozdílná postavení Qomu a Nadžafu v dějinách i dnes, patří nepochybně k cenným přínosům práce. Reflexe zohledňují také aktuální problémy bolestně rozervané země, kde vystupuje do popředí konflikt sunna - šía. Vidím ale určitou nejasnost v referencích na Trippovy dějiny Iráku v poznámkách na str. 134; vždyť Trippova *History* je datována do roku 2000, zatímco postsaddámovská éra začíná až americkou invazí z roku 2003. Nejde tu o matoucí zkratkovitost úvahy?

V zásadě dobře poučené jsou také kapitoly o Sýrii. Je zde patrné, jak autor dokázal vytěžit dobré informace ze svých ještě nedávných pobytů v zemi, kde si všímal mj. íránského příspěvku k obohacení Damašku o šíitské svatyně. (V tomto kontextu jen drobné upozornění: Ruqajja se jmenovalo několik žen z raného období islámu; tou šíitskou damašskou není myšlena dcera Prorokova (s. 144, pozn. 374), ale 4-letá dcerka imáma Husajna anebo jeho otce Alího.) V závěrech ke kapitole věnované Sýrii (podkapitola *Hledání moderní tváře*) však s velkým podivem zaznamenávám, že autor vůbec nebere zřetel na krvavou občanskou válku, která zemi ničí již déle než dva roky. Přitom je nepochybné, že jedním z jejích podstatných prvků - byť nikoli jediným - je právě konflikt mezi sunnitskou většinou a alawitským vládním establishmentem. Je patrný i v zahraniční podpoře: alawitům ze strany Íránu, povstalcům ze strany ad hoc vzniklé sunnitské internacionály, spojující Saúdskou Arábii, Katar a Turecko, a vlastně téměř celou Arabskou ligu.

Kvalitně zpracovaná je kapitola o mimořádně složitém vývoji v Libanonu, kde íránský vliv - včetně exportu revoluce - našel plné uplatnění zvláště v ustavení a usměrnění Hizballáhu. Autorovy výklady zachycují libanonskou politickou a sociální scénu v její celé složitosti a rozpornosti nepochybně erudovaně. Ocenění si zaslouží rozbor položené otázky - Sýrie, nebo Írán? Autorovy úvahy se opírají o znalost značné části existující odborné literatury i o vlastní poznání terénu. Opět však je nutné konstatovat, že již nepostihuje dopady občanské války v

Sýrii, které Libanon bezprostředně postihují jednak přílivem uprchlíků, jednak aktuální hrozbou rozšíření konfliktu na tradičně vznětlivou libanonskou půdu.

Ve starší verzi práce, kterou O. Krátký neúspěšně předložil před rokem, byly kritizovány mimo jiné početné formální, jazykové a formulační nedostatky. V nové verzi se již téměř nevyskytují, styl je adekvátní a práce dobře čtivá. Při četbě jsem zaznamenal jen málo nejasností nebo poklesků. Nebudu zde uvádět drobná opomenutí nebo naopak tu a tam nesprávné vyznačení délky samohlásek v některých transliteracích arabských nebo perských jmen. V naprosté většině transkripce Mgr. Krátký prokazuje svou dobrou jazykovou erudici. Kritiku si zaslouží jen několik vcelku podružných, ale nepříjemných poklesků. V jeho vlastních úvahách - které si obsahově zaslouží ocenění - mi nepřipadá pěkný hovorový obrat *podle mě* (str. 25 a několikrát i dále). Autor několikrát používá termín *intelekta* (str. 34, 35, 36, 108); myslím, že je srozumitelné, co má na mysli, ale termín sám mi připadá jako vymyšlený nepotřebný konstrukt. V zajímavých obecných závěrech práce, kde autor shrnuje vlastní pohled na zkoumané procesy aktivizace íránské šíy (str. 229), nepoužívá, myslím, správně termín *exogenní*, neboť má na mysli tendenci expandovat a mikoli přijímat cosi přicházející zvenčí.

Celkově nynější předloženou práci hodnotím jako kvalitní. Je výsledkem rozsáhlého studia, poučeného přemýšlení a schopnosti analyzovat složité aktuální děje. Obohacuje naše poznání, jsem toho názoru, že představuje přínos, jaký máme od doktorské disertace právo očekávat. Doporučuji ji k obhajobě jako podklad k přiznání vědecké hodnosti Ph.D.

V Praze 24. května 2013

Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.

Univerzita Karlova v Praze